

גבולות היחידה: במדבר פרק ט"ז, פסוקים ט"ז-ל"ה

נושא היחידה: מבחן הקטורת, תפילת משה והענשת קרח ועדתו וחמישים ומאתים איש

מספר שיעורים: 1

כתב: אורן גוטמן

הסבר כללי:

בפסוקים אלו נלמד על מבחן הקטורת, בו יתברר מי הוא הנבחר בידי ה'. מבחן זה מביא לשרפת מאתיים וחמישים מקריבי הקטורת ולבליעת קורח ועדתו בתוך האדמה.

פתיחה:

כזכור, פרשת קורח מופיעה אחרי פרשת חטא המרגלים. העם נמצא בשנתו השנייה במדבר, ומחכות לו ארבעים שנה נוספות. העם חווה טלטלה קשה מהעונש. המצב הנפשי הקשה שבו העם שרוי, פותח את הפתח להעלות על הדעת למרוד במשה רבנו. היחידה הקודמת הסתיימה בתפילת משה לה' שלא ישמע לתפילת המורדים. אחרי שמשה מסיים את תפילתו לה', הוא פונה לפעול באופן אקטיבי נגד המורדים. כיצד משה יכול לפעול כנגד המורדים? אולי משה יפנה אליהם שוב בדרכי שלום ויתבע מהם להישמע למרותו? האם לא הגיעה העת לפעול בדרכים קשות יותר שידכאו את המרד? כדי להמחיש עד כמה העונש עומד להיות כבד, נביא תמונה של רעידת אדמה¹ הבאה לבטא את בליעת קורח ועדתו:

עיון בפסוקים:

פסוקים ט"ז-כ"ד: הזמנה למבחן המחנות וכבוד ה' נראה

¹ בכוונה בחרנו תמונות ולא סרטון, מכיוון שהמראות של התוצאות מרעידת אדמה הם קשים לצפייה. לכן התמונות שהבאנו אינן אלא תמונות של בתיים וכד', ולא של נפגעים בנפש.

אחרי שדתן ואבירם מסרבים לדבר עם משה, משה מזמין את מאתיים וחמישים הנשיאים למבחן המחנות המתייחס לתלונתם הקשורה לעבודת המשכן.

אופן קריאת הפסוקים: את פסוקים ט"ז-י"ז ניתן לקרוא בצורה נעימה ונינוחה, שהרי סוף סוף משה בטוח באמיתת דבריו, לכן המבחן אינו אלא לקורח ומאתיים וחמישים הנשיאים.

קורח מקהיל את 'כל העדה' אל פתח אוהל מועד, כדי לצפות בהתמודדות בינו לבין משה.

• מה ניתן ללמוד על קורח מתוך מעשה הקהלת העדה אל פתח אוהל מועד?

• מי, לדעתכם, היא 'כל העדה' שאותה מקהיל קורח?

ניתן לומר ש'כל העדה' - הכוונה היא לגדולי כל השבטים או לבכורי ישראל הראויים לעבודה. כלומר, לא כל העם הגיע, אלא רק אנשים שהזדהו עם טענת קורח². רבים מבני ישראל התומכים במשה ואהרון כלל לא שמעו לקריאתו של קורח, והביעו תמיכה שקטה במשה ואהרון.

אופן קריאת הפסוקים: לאור הפירוש הזה, ניתן לקרוא את פסוק י"ט ["וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת-כָּל-הָעֵדָה, אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד; וַיֵּרָא כְבוֹד-יְהוָה אֶל כָּל הָעֵדָה"] בצורה נינוחה

החל מפסוק כ', כבוד ה' נראה אל 'כל העדה', שאינו אלא ביטוי לחרון אף הרוצה לכלות את ישראל. כאשר שמע משה שכל בני ישראל נחשבים כחוטאים, הוא לימד עליהם זכות ואמר, שרק קורח חטא והוא המפתה את שאר העם, ולכן ראוי שהוא בלבד ייענש³.

• היכן, בחומש במדבר, פגשנו פנייה דומה? האם ישנה השוואה בין שני המקומות?

בפרק י"ד פסוקים י"א-י"ב, בחטא המרגלים, ישנה פנייה דומה של ה' למשה – פנייה בה אומר ה' למשה שהוא עומד לכלות את עם ישראל.

כפי שכבר למדנו בחטא המרגלים, דברי ה' אינם אלא הזמנה למשה ואהרון לשאת תפילה על העדה וללמד עליהם זכות. נראה שגם בפרקנו הדבר כן. כשמשה ואהרון שומעים את דברי ה', הם נופלים על פניהם. נפילה זו באה לבטא תפילה.

אופן קריאת הפסוקים: את פסוק כ"ב נקרא בקול זעקה ותחנונים.

פסוקים כ"ג-ל"ה: עונשם של המורדים

ה' מצווה את משה לדבר אל כל העדה ולהרחיקם ממשכן קורח ודתן ואבירם (משכן המתחרה למשכן ה'), ובכך יביעו הסתייגות מדרכם של המורדים.

• נקודה לדיון: כיצד אנו מתרחקים ממעשיהם של אנשים לא טובים? מה הם הכלים אותם

אנו צריכים ללמוד, שיכולים לאפשר לנו להימנע מלהתקרב לאנשים כאלו?

אופן קריאת הפסוקים: את פסוקים כ"ו-ל" נקרא בתקיפות ובמהירות המבהירות את המסר של משה באופן חד וברור - להתרחק מקורח ועדתו כדי למנוע את הופעתו של העונש.

בניגוד לכל העם, דתן ואבירם עמדו במרד שלהם ויצאו ניצבים, בקומה זקופה, פתח אוהליהם.

² כך פירש הרמב"ן.

³ כן פירש הרמב"ן.

בפסוק כ"ח מתייחס משה לטענותיהם של המורדים:

1. ה' שלח אותי למנות את הלווים במקום הבכורים.

2. ה' שלח אותי למסור את הכהונה לאהרון ואת הנשיאות לאליצפן.

3. העלאת ישראל ממצרים וחוסר האפשרות להכניסם לארץ ישראל אינם אלא מעשי ה'.

4. על המילים "כי לא מלבי", פירשו: שלא הרגשתי כל הנאה לא מהמינוי שלי ולא מהמינוי של אחרים, אלא הכול עשיתי כפי שהוטל עליי⁴.

• נקודה לדיון: מה הקשר בין בליעת האדמה לחטאם של קורח ועדתו? מה משמעות הדבר?

בריא העולם מעידה על ה' כמנהיגו של עולם, לכן העונש שהוטל עליהם מבטא שדווקא הטבע הוא זה שמעיד על משה ואהרון כשליחיהם של ה'⁵.

יש להבדיל בין העונש שקיבלו דתן ואבירם שבא מן האדמה, ובין העונש של מאתיים וחמישים הנשיאים שבא מן השמים. למרות העובדה שהעונש הופיע באותו פרק זמן, הוא התרחש במקומות שונים

• נקודה לדיון: מדוע עונשם היה שונה? האם ניתן ללמוד מכך שהעונש ניתן על מניעים שונים בחטא?

בפשטות ניתן לומר שמאתיים וחמישים הנשיאים רצו להצטרף לקדושה, ולכן יצאה אש מן השמים - המקום שממנו באה הקדושה - ושרפה אותם. יש הבדל תהומי בין המניעים של דתן ואבירם לבין המניעים של מאתיים וחמישים הנשיאים. מניעיהם של הראשונים היו כבוד ושררה, ואילו מניעים של השניים היו כרוכים ברצון להצטרף לקדושה, ולכן הם ערערו של החלטת ה' שבחר בלוויים.

• נקודה לדיון: ניתן לפתוח בדיון בנוגע לחשיבות של שמיעה בקול ה' בשמירת מצוותיו, גם אם הדבר לא הכי נוח ומתאים לי בזמן מסוים.

הצעות להמחשה:

1. סדרו את המשפטים הבאים לפי סדר האירועים:

א. האדמה בולעת את דתן ואבירם.

ב. קורח מקהיל את כל העדה פתח אוהל מועד.

ג. "האיש אחד יחטא, ועל כל העדה תקצוף".

ד. מבחן המחנות למאתיים וחמישים הנשיאים.

ה. דתן ואבירם יצאו ניצבים.

⁴ הכתב והקבלה

⁵ לא מומלץ להתעכב על תיאור התורה את אופן בליעת קורח ועדתו, אך שתי נקודות ניתן להוסיף על פי פרשני התורה:

1. הרמב"ן המפרש את הבליעה כבריאה חדשה, בכך שהאדמה פצתה את פיה ותיכף נסגרה שוב.
2. הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" כתב שבליעת האדמה משכה אליה כל אדם שנתחייב במיתה, ואפילו ממרחקים.

2. לשחק את משחק הפנטומימה, בו נחזור על דמויות המפתח ביחידה. המורה כותב על פתק דמות אחת המופיעה בפסוקים. התלמיד שקיבל את הפתק, צריך להציג בפני חברי הכיתה את הדמות בעזרת תנועות פנטומימה, ועל שאר חברי הכיתה לנחש מי היא אותה דמות.
3. לצייר קומיקס המראה את השתלשלות האירועים.

מסרים והפנמה:

- א. 'מידה כנגד מידה' – המורדים יצאו כנגד הנהגתו של משה, לכן משה מענישם במחיקתם.
- ב. עונשו של המחטיא – המורדים ניסו גם להמריד את כל עם ישראל, לכן עונשם היה סילוקם מתוך עם ישראל באמצעות מיתתם.
- ג. הנהגת ה' את העולם – ה' משנה את סדרי הטבע, כדי להראות שהוא זה שבוחר במנהיגם של ישראל.

שאלת הפנמה: ננסה להפנים את הנושא של "מידה כנגד מידה". נציג שתי אפשרויות של עונש על אותו מעשה. לדוגמה: תלמיד בכיתה דיבר לשון הרע על חבריו בכיתה. המורה שמעה על מעשה זה, ורצתה להעניש את אותו תלמיד. האפשרות הראשונה שעלתה, הייתה לא לאפשר לו לצאת מן הכיתה בזמן ההפסקה. האפשרות השנייה הייתה לשוחח עמו ולשכנע אותו להתנצל בפני כל הכיתה על דברי לשון הרע שסיפר על חבריו. העונש הראשון אינו מהווה כלל עונש מידתי ביחס למעשה שהתלמיד עשה - אין שום קשר בין העונש למעשה. לעומת זאת, ה"עונש" השני כביכול יותר קשה, מכיוון שצריך לעמוד בפני הכיתה ולהתנצל. אולם סוג זה של "עונש" מהווה "מידה כנגד מידה" על מעשהו. אם הוא קלקל, בנקודה זו הוא צריך לבוא ולתקן. כך גם עונשו של קורח - בא בדיוק באותה נקודה שבה הוא חטא.

מבט שלם:

מטרת יציאת מצרים הייתה הכניסה לארץ ישראל. בעטיו של חטא המרגלים, נדחתה מטרה זו למשך שנים רבות. בעיני קורח ועדתו, יכולת ההנהגה של משה ואהרון נסדקה בעקבות חטא זה, ולכן הם ניסו לנצל את הזמן הקשה למרד בהנהגה. ניסיון מרד זה נכשל, מכיוון שהקב"ה בחר בהנהגה שתוביל את העם עד הכניסה לארץ ישראל.

סיכום:

ביחידה זו למדנו על מעשיו הרבים של משה. תחילה, פונה משה לקורח ועדתו להעמידם במבחן הקטורת, ולאחר מכן, הוא פונה בתפילה למען הצלת העדה. ולסיום, מראה משה לכל העם, באמצעות הענשת המורדים, מי הוא שליחו של ה' ומנהיגם של ישראל.

אחרי כיבוי אש המרד, נותרו המחנות שהיה צריך לטפל בהן. כיצד יטפלו בהן? האם גם את המחנות יש להשליך לאש או לקבור באדמה? האם ישנה אפשרות נוספת להתמודדות עם מחנות אלו, אפשרות שיכולה להוות משקל נגדי למעשי המורדים?

על שאלות אלה ואחרות נלמד בשיעור הבא.